

7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi
7th International Turkish Culture Congress
Türk ve Dünya Kültüründe İstanbul
In Turkish and World Culture İstanbul

BİLDİRİLER III

Edebiyat
ve
Folklorda İstanbul

ATATÜRK
KÜLTÜR
MERKEZİ

T.C. Başbakanlık
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 408
Bilimsel Toplantılar Dizisi: 54

ISBN: 978-975-16-2463-5 (tk.) • 978-975-16-2466-6 (3. c.)
İLESAM: 2011.06.Y.0143.398

**7. ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ KONGRESİ
BİLDİRİLER III
EDEBİYAT VE FOLKLORDA İSTANBUL**
Atatürk Kültür Merkezi 2011
Birinci Baskı • 1500 Adet

Yayıma Hazırlayan: Suzan GÜR

Atatürk Kültür Merkezi
Ziyabey Caddesi Nu:19, 06520 Balgat - Ankara
Tel : 0 312. 284 34 18 - 284 34 25
Belgegeçer : 0 312. 284 34 65
e-posta : gensekreter@akmb.gov.tr
Internet : www.akmb.gov.tr

**Kapak Tasarımı ve Sayfa Mizampajı
Grafiker**

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Tel: 0 312. 284 16 39 (pbx) • Faks: 0 312. 284 37 27
E-mail: grafiker@grafiker.com.tr • Web: www.grafiker.com.tr

Baskı ve Cilt

Bahçıvanlar Basım San. A.Ş.
Fevzi Çakmak Mahallesi 10633. Sokak No:11 Karatay / Konya
Tel: 0 332. 345 24 24 • Faks: 0 332. 345 24 25

Baskı Yeri ve Tarihi

Konya / Ocak, 2012

Uluslararası Türk Kültürü Kongresi(7. :2001: Ankara)

7. Uluslararası Türk Kültürü kongresi: Türk ve dünya kültüründe İstanbul= 7th International Turkish Culture Congress: In Turkish and world culture İstanbul: Bildiriler/ yayına hazırlayan: Suzan Gür, Şebnem Ercebeci Çınar. —Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2011

4 c.: fotoğ., hrt., tbl., tıpkıbasım; 24 cm.—(AKDITYK Atatürk Kültür Merkezi yayını; 406, 407, 408, 409. Bilimsel Toplantılar; 52, 53, 54, 55)

Bibliyografya içerir.

ISBN: 9789751624635 (takım)

1.İSTANBUL (TÜRKİYE) -- UYGARLIK -- KONGRELER
2.İSTANBUL (TÜRKİYE) -- KÜLTÜR -- KONGRELER
I.Gür, Suzan II. Çınar Ercebeci, Şebnem III. 7th International Turkish Culture Congress: In Turkish and world culture İstanbul IV. E.a. V. Dizi

'Damla Damla Biriken Zerre Zerre Dağılan' Şehir: İstanbul ve Sezai Karakoç Şiirindeki Halleri

İbrahim TÜZER*

*Her büyük şehir bir insan şeklinde düşünülürse,
herhâlde en aydınlık yüzlüsü, en sevimlisi,
en derini, en cazibi İstanbul olurdu.
Biz İstanbul'u İstanbul olmaktan çıkarmak istedik.*
Sezai KARAKOÇ

ÖZ

İnsanların hayatı algılayış tarzları, etraflarında olup biten hâdiseleri ve örgülenen nesnelere anlamlandırma biçimleri ile yaşadıkları mekânlar arasında doğrudan bir ilişki vardır. Sözü edilen bu ilişki üzerinden insanlar ilk olarak kendi "ev"lerine/"evren"lerine, sonrasında da dünyaya bakar; fizikî mekânların genişliğinden ziyade ruhlarındaki enginlik nispetinde kendilerini huzurlu hissederler.

Kültürel davranış kodlarının ve dünya içerisindeki eşyalara atfedilen değer hükümlerinin nesilden nesle aktararak "medeniyet" haline gelmesi kendini en çok da büyük kentlerde/şehirlerde göstermektedir. Hayatlarını buralarda devam ettiren insanlar medeniyetin, medeniliğin vermiş olduğu imkânlardan üst seviyede istifade etmeye çalışırlar. İstanbul da medeniyetin merkezi olma özelliğini asırlar boyunca muhafaza etmiş; medeniyetin-modernitenin-kapitalizmin-"insan"ın iç içe geçtiği milenyum çağına ulaşmış ve tüketimin tam ortasında yer alan bir kent merkezi durumuna gelmiştir.

Sezai Karakoç'un İstanbul temalı şiirlerinde yukarıda kısaca dikkat çekmeye çalıştığımız kent-medeniyet-insan geçişliliğine modernizm merkezli dikkat çekilmekte ve bir tür insanî yabancılaşmaya işaret edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiir çözümlemesi, kent, medeniyet tasavvuru, insan ontolojisi, modernizm, yabancılaşma.

* Yrd. Doç. Dr., Kırkkale Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi,
e-posta: ibrahimtuzer@yahoo.com

ABSTRACT

A City 'Forming Drop by Drop Falling a Part Bit by Bit': Istanbul and its Appearances in the Poems of Sezai Karakoç Perception of life styles of people leaving, going around in the sense of the object that is the way incidents and weave with their lives has a direct relationship between location. People mentioned this relationship over the first as their "homes" / "universes" then looks at the world, physical location rather than the width of the spirit of their peaceful feel the immensity in proportion.

Cultural behavior codes and the values attributed to the provision of goods within the world from generation to generation can be transferred to the "civilization" itself becoming the most in big cities / shows in cities. People around here can continue their lives of civilization, has given urbaneness the opportunity to benefit from the higher level work. Istanbul also the distinction of being the center of civilization for centuries been maintained; civilization-modernity-capitalism-"human" into or out of the millennium has reached the age and consumption in the middle of the city center became.

Sezai Karakoç's Istanbul-themed poems in briefly above the city of trying to draw attention to transitivity human civilization and a kind of modernism centered attention is pointed human alienation.

Key Words: Poetry analysis, city, civilization idea, ontology of human, modernism, alienation.

Kültürel davranış kodlarının ve dünya içerisindeki eşyalara atfedilen değer hükümlerinin nesilden nesle aktarılarak *medeniyet* haline gelmesi kendini en çok da büyük kentlerde/şehirlerde göstermektedir. Hayatlarını buralarda devam ettiren insanlar medeniyetin, medeniliğin vermiş olduğu imkânlardan üst seviyede istifade etmeye çalışırlar. İstanbul da medeniyetin merkezi olma özelliğini asırlar boyunca muhafaza etmiş; medeniyetin-modernitenin-kapitalizmin-*insanın* iç içe geçtiği milenyum çağına ulaşmış ve tüketimin tam ortasında yer alan bir kent merkezi durumuna gelmiştir. Kültürel unsurların içinin boşalması ve değerlerin karnavallaşmasıyla ortaya çıkan *anlamsızlık* ne yazık ki asırların birikimlerine de sirayet etmiştir.

Ev'den başlayarak kente/şehre taşan insanın *dünyası*, maddî kazanımlarının büyüklüğünden ya da çokluğundan ziyade insan ruhunun enginliği doğrultusunda genişlik kazanır ve çoğalır. Sözünü ettiğimiz bu çoğalma, fiziksel olarak *evde, sokakta, mahallede, kentte* ya da *dünyada* kaplanılan mekândan öte insanın kendi varlık şartlarının farkına vararak ruhunu karanlıklardan aydınlığa taşınmasıyla ilgilidir. Dünyada bulunuyor oluşunu bireysel sorgulama süreciyle anlamaya çalışan ve kendi aydınlanmasını gerçekleştirebilmiş olan bir kimse için yaşanılan kentin de, mahallenin de, sokağın de evin de farklı bir duyuş ve kabulleniş biçimi vardır. Gaston Bachelard'ın dediği gibi *ev*, insan yaşamında kazanılmış şeylerin korunmasını sağlayarak bunların sürekli olmasını kılar ve insanı gökten inen fırtınalara karşı olduğu gibi, hayatında yaşadığı fırtınalara karşı da ayakta tutar" (Bachelard 1996: 35).

- Medeniyetin merkezi olarak kabul edilen kentler artık yeni davranış kalıpları ve yaşam biçimleri meydana getirmiştir. Bu mekânlar, "ayırt edici bir varlık hüviyetiyle insandan kır hayatının gerektirdiğinden daha farklı bir bilinçlilik talep eder. Bu bilincin en önemli özelliği, psikolojik temelli olması ve sinirsel uyarımın şiddetlenmesine dayanmasıdır. Kentteki hayatın sürekliliği, hızlı temposu, süratle ve kısa aralıklarla değişen algısal uyarıları kentin insanını, kendisini koruyacak zihinsel bir yapı geliştirmesine yol açar. Bu zihinsel yapı, modern insanın duygularından daha çok bilincini kuvvetlendirir ve onun kalbinden ziyade aklıyla hareket etmesine meydan verir" (Simmel 2005: 169-173).

Sezai Karakoç'un İstanbul temalı şiirlerinde kent-medeniyet-insan geçişliliğine dikkat çekilmektedir. Makalede bu dikkatin 2 yönü üzerinde durulacaktır: *Damla damla biriken şehir: Şehre sinen tarihi doku* adı altında Sezai Karakoç'un şiirlerinde İstanbul'a ait duygu değerini, tarihi bir perspektiften hareketle nasıl şimdiye taşıdığına dikkat çekilecek; böylelikle İstanbul şehrinin Karakoç'un medeniyet tasavvurundaki yerine de yakından bakılmış olacaktır. *Zerre zerre dağılan şehir: Üstü örtülen güzellik* başlığını taşıyan 2. bölümde ise özellikle insanî yabancılaşmayla birlikte İstanbul'un artık nasıl bir tüketim merkezi haline gelmiş olduğunu söz konusu eden şiirler üzerinde durulacaktır.

Damla damla biriken şehir: Şehre sinen tarihi doku

Sezai Karakoç şiirinde yer alan ve bir yaşam alanı olarak dikkat çekilen şehir ve şehirler, alışılmış tarzda betimlenen, sahip olduğu değer ve güzellikleriyle resmedilen bir görünüm ortaya koymaz. Şair bu mekânları beni'nden hareketle kendine has duyuş ve hissedişle işaret eder. Tarihin derinliklerinden süzülüp gelen ve İslâm medeniyetiyle birlikte birer kültür merkezi haline almış olan şehirlerle, modern tüketimin merkezi haline gelerek yabancılaşmanın ağına takılan kentler hep bu şair beni'nin bakış açısıyla sunulur. Dolayısıyla Karakoç'un metinlerde yer alan kentleri, özellikle de İstanbul'u, bir fotoğraf karesine bakıyor gibi seyretmemiz mümkün değildir. Onun şiirine konu olan şehirler dinamiktir. Metnin içinde dahi o kentin canlılığını duymak; şiire konu edilen şehirde, dikkat çekilen şehir şayet bizlerin de zihin dünyasında bir yerlere karşılık geliyorsa, gezinmek mümkündür.

Örneğin kendi içerisinde 13 müstakil bölümle ayrılmış olan "Alın yazısı Saati" adlı şiirinde Karakoç, adeta bir medeniyet haritası çizer. *Gökte yapıp yere indirilen şehir* olarak tanımladığı "Kudüs"ten başlayarak, Bağdat, Şam, Beyrut, İran, Afganistan, Filipinler, Kafkaslar, Azerbaycan, Diyarbakır, Bursa, Konya, Edirne'ye tarihten birer pencere aralar ve sözü *Yeryüzüne ayı indir o bir şehir olsun* diyerek İstanbul'a getirir. İçerisinde nefes alıp verdiği kendi şehrini, yıllarca *kana kana* yaşadığı İstanbul'u, şöyle anlatır şair:

Yeryüzüne ayı indir o bir şehir olsun
 Yaklaştıkça büyüyen
 Ayrıntıları setleri bahçeleri
 Yumuşak çizgileriyle ortaya çıkan
 İşte ben o şehri yaşadım yıllarca
 İstanbul'da parça parça
 Çeşmelerinde ayı yaşadım
 Servilerinde ayla birlik bölündüm
 Ayla birlik yaralandım
 İstanbul mezarlıklarını aydınlatan ayla
 Soludum bölük bölük ahiretin
 Keskin çizgili özgürlüğünü
 Kanlı canlı özgürlüğünü ay kesmesi
 İçtim sıcak bir yaz günü içilen buz gibi bir vişne şurubu benzeri
 Kutsallığın ballı biberli çilekli çile kevserini

İstanbul'dur bu otuz yıl kana kana yaşadığım
Taşlarına adeta resmim işledi
Ben İstanbul'da dağıldım zerre zerre
İstanbul damla damla içimde birikti

(AlınYazısı Saati 8 / Şiirler VIII, s.37-38)

Sezai Karakoç'un damla damla içerisinde biriken İstanbul, sadece tarihten şimdiye taşınmış olan kültürel dokusuyla ve medeniyet birikimiyle değil aynı zamanda sahip olduğu metafizik derinliğiyle de şiirinde karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle İstanbul, Karakoç'un madde planında yer kaplayan bedeninden daha çok metafizik alandaki ruhsal yönüne karşılık gelerek zenginleşmekte; şiirinde de bu çağrışım alanlarına kapı aralamaktadır:

Mermer tozu gelip gelip içimde oluştu bir şehir
Bu yeryüzünden ve gökyüzünden ötedeki şehirdir
O bir kılıçtır Doğudan Batıya uzanıp
Çin ipeğinden örülmüş şeytan kozasını bölen
Darbeleriyle Batı çeliğini lime lime eden
O Tanrı'nın kılıç halindeki hilali
İslam ruhunun kristalleşmiş heykeli
İçimin sesi rüyamın öfkesi merhametimin şehri
İstanbul'a gel oruç günleri gez gör ve dinle derinden
Taştaki oymalarını incele bir er gözüyle
Semerkant'tan kalkıp gelmiş erlerin gözüyle gör her yeri
Camileri mezarlıkları çeşmeleri ve sebilleri
Git Sümbülefendi'ye servilerden sor olan biteni
Merkezefendi'de tüket maddeyi yırt maddeciliğin kefenini

(AlınYazısı Saati 8 / Şiirler VIII, s.38-39)

Sezai Karakoç için İstanbul, biraz da *deniz* demektir. Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde dünyaya gelmiş ve gençlik yıllarını Ankara'da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okuyarak geçirmiş (Karataş 1998: 19-22) birinin İstanbul ve onun tarihten bu yana taşıdığı değerleriyle, maneviyatıyla, tabiatıyla bu denli yakından bir ilişki kurabilmesi hakikaten sanatkar duyarlılıkla ilgilidir. "AlınYazısı Saati" adlı uzun şiirinin 9. Bölümünde Karakoç, *bilirim atalarımız denizden yaptılar bu şehri* diyerek Bursa'yla aynı potada erittiği İstanbul şehrinin ruhunu, beni etrafında örgülenmiş olan *kente dair tüm trajedilere rağmen, kovalamaktan kendini alı koymaz*:

Ve ben kardan geldim ama denizi üstlendim
 Denizi yüklendim adeta denizle evlendim
 Denizle yaşadım denizle öldüm
 Öldükten sonra denizin gözlerini gördüm
 Denizden denize yükseldim
 Birliğin şarkısını işittim dinledim derinliklerinde
 Sedeflerinden yapılmış İstanbül camilerinin taşları
 Beyaz güvercin kanadı köpüklerinde kubbelerini gördüm camilerin
 Bilirim atalarımız denizden yaptılar bu şehri
 -Ama gizleyerek saklayarak itiraf etmeyerek-
 Bursa'dan gelen yeşil bu denizi boyadı gökten sonra
 Ve trenler şifreli ddkleriyle trajedileri perdelerken
 Dönüp bir köşeden ötede kaybolurken
 Ben kayalarını denizin ahenkleştirdiği kıyılarda
 Gerçeği koğaladım hayal meyal görünen kelimeler arkasında
 ("AlınYazısı Saati 9" / şiirler VIII, s.41-42)

Yukarıdaki dizelerde *gerçeği koğaladım* söz grubuyla işaret edilen *aramak* eylemi, Karakoç'un aslında poetikasının en temelinde yer alan *diriliş* düşüncesinin de anahtarı hükmündedir. şair ancak aramakla/gerçeği koğalamakla diri kalınacağına inanır ve tüm hayatını bu aylık etrafında örgüler. şiirin devamında da bu bilincin bir yansıması olarak, *savaşırım doğudan daha doğu / doğrudan daha doğru olanı bulmak için* diyen Karakoç, *Tanrı şehri* olarak adlandırdığı İstanbül'un denizinden, Ayasofya'sına kadar sylenecik *zgrlk türküsü* için şunları ifade eder:

Ve derken birden karaya sıçradım Ayasofya
 Padişah trbeleriyle örtülmüş maskelenmiş şehzade mezarlarıyla
 Kayboldu o deniz o kentle birlikte Rabbim bildir bana olup biteni
 O yeşil ötesi işığı o güneşi tahlil eden su çizgisini
 Ve sen ey Avrupa yerin dibine batacaksın bitmez tükenmez suları-
 na karşılık
 Ve derken Ayasofya yüzüme çarpan karanlık
 Serin ve kilim nakışlı kızıl gzly dev bir cam gibi
 Ve kılıcımın ucunda Ayasofya küçük bir bilya gibi
 Uzatıyorum göklerin kubbesine bir ikram gibi
 Gök sofrasında bir çeşni bir garnitür gibi
 Kalk ve kavra ruhum bir kadavra gibi solan bu göksel yapıyı

Bir kartal taşırken yere düşmüş
Ve kalakalmış kaldığı yerde
Sonra karanlıklardan çıkan kargalar tünemiş üstüne
Yemişler ötesini berisini
Ey kozmiğin kemirdiği bir kent gibi yükselen yapı
Ey Allah'a açılan ve kapanan ulu kapı
Bir at gibi soluyorsun kulelerinle
Deniz öfkenin köpükleriyle benekli
Gel barışın köprüsü ol içimizde dışımızda
Yeniden sularından içelim kana kana
Savaşabilirim bugün bütün dünyayla
(...)

İstanbul'u yeniden Tanrı şehri yapmak
Bunun için savaşırım ben
Servi için savaşırım çınar için savaşırım
Tozlanmamış gün doğuşu için
Yıldızlar geceleri yeniden görünsün diye
Tuz deniz damlasında gülsün
Çam denizle gülüşsün
Su tenimizle barışsın
Ruhumuzla ışısın diye
Savaşçıyım ben atalarım gibi
İstanbul için savaşırım
Bağdat'ın dervişlik ortağı
Şam'ın kılıç kardeşi
Olan İstanbul için
(AlınYazısı Saati 9 / Şiirler VIII, s.42-44)

*Ben bir kente girdim mi / Bahar yağmuru gibi girerim / Rüzgârların arkadaşı atlar gibi / Büyütürüm güllerimi / Artırım sularını (Hızırla Kırk Saat 17, Şiirler III, s.39-40) diyen Sezai Karakoç, içerisinde biriktirdiği İstanbul'un camilerinden türbelerine, çeşmelerinden harabelerine kadar ayrı bir hayranlık duyar. "Şehzadebaşı'nda Gün Doğmadan" adlı şiirinde İstanbul'un bir semtini, tarihten gelen dokusuyla birlikte işaret eder şair, söz konusu edilen mekânın kendinde karşılık gelen *med ve ceziri* de dile getirmeyi ihmal etmez:*

Yerleşecek yer aramak
Camiinin avlusunda
Soğuk bir taşta oturmak
Gün doğmadan Şehzadebaşı'nda

Başı avuçlara almak
 Kuşların kanatlarını toplamak
 Gecenin çatı katından
 Gün doğmadan Şehzadebaşı'nda
 (...)

Külâhıyla Yunus Emre
 Sarığıyla Akşemseddin
 Kavuğuyla Mimar Sinan
 Gün doğmadan Şehzadebaşı'nda

Tek başına veli ağaç
 Dallarıyla taşır göğü
 Köklerine bağlı toprak
 Gün doğmadan Şehzadebaşı'nda

Kafdağından daha yüksek
 Çin Seddinden daha uzun
 İçimizde med ve cezir
 Gün doğmadan Şehzadebaşı'nda
 (...)

Gün de doğar gün de doğar
 Bir gün mutlaka gün doğar
 Gün doğmadan neler doğar
 Gün doğmadan Şehzadebaşı'nda

(*Şehzadebaşı'nda Gün Doğmadan / Şiirler II, s.91-92*)

Sezai Karakoç şiirinin önemli özelliklerinden biri de dünya içerisinde bulunulan yerin net ve keskin bir biçimde dile getiriliyor olmasıdır. *Var olmayı düşünme* biçimi şeklinde kurgulanan bir hayatın tam ortasında yer alır şair. Bu dünyayı duyarak, inanarak ve düşünerek kendi beni aracılığıyla yoklar. Dolayısıyla kendi duyuş ve düşünüş tarzının zıddı olan bir hayat şiire konu edildiğinde sınırlar kolayca fark edilir ve şairin ifadeleri bu alanda imajinatif bir söyleyişten çok doğrudan ve kesindir. Sözünü ettiğimiz durum Karakoç'un İstanbul'u konu ettiği şiirlerde de hemen göze çarpar. "İstanbul'un Hazan Gazeli" adlı metinde şair, kendi içerisinde biriktirdiği İstanbul ile temsil ettiği hayatın karşısına, zerre zerre dağılan bir hayatı/modern zamanların yaşama biçimini kor ve *divan şairlerinin kasidelerine* benzettiği İstanbul'u şöyle şiirine dâhil eder:

Ne yapacaksın plaj yerlerini
 Gidelim Kâğıthane'ye Sâdabat harabelerine
 Şâd etmek için Nedim'in ruhunu
 Ağzımızı dayayalım kurumuş çeşmelerine

'Sinemaya gidiyorum" de annene
Cuma namazına gidelim onun yerine
Bakalım hayranlıkla Süleymaniye'ye
Sultanahmed kubbe ve minarelerine
Sahafalarda kitapların sonbaharında
Erelim geçmiş baharın menekşelerine
İstanbul'un kaybolan geçmiş tarihini tabiatını
Son kez tadalım başlamadan ahiret seferine
Dünyadan daha dünya ahiretten ahiret
Bir kent ki benzer divan şairlerinin kasidelerine"

(*İstanbul'un Hazan Gazeli, Şiirler VII, s.22*)

Yukarıda işaret etmeye çalıştığımız durumun bir benzerine şairin, "Zamana Adanmış Sözler" adlı şiir kitabının 4 bölümden meydana gelen "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" adlı şiirinin ilk 2 kısmında da rastlarız. Karakoç'a göre İstanbul başkentler başkentidir. Şiirin birinci bölümünde İstanbul'un ev sahipliği yaptığı uygarlığın dışındakileri 'türedi uygarlıklar' olarak adlandıran şair, *birazcık Romayı hesaba katabileceğini* söyler. Fakat *Roma kendi kendini, buz gibi eriyen bir koka-kola veya bir votka bardağında inkâr edip durmaktadır*. Şiirin 2. kısmında Karakoç, İstanbul'un neden bir uygarlığın merkezi haline geldiğini de hissettirerek şunları ifade eder:

(...)
Bana ne Paris'ten
Newyork'tan Londra'dan
Moskova'dan Pekin'den
Senin yanında
Bütün türedi uygarlıklar umurumda mı
Sen bir uygarlık oldun bir ömür boyu
Geceme gündüzüme
Gözlerin
Lale Devrinden bir pencere
Ellerin
Baki'den Nefi'den Şeyh Galib'den
Kucağıma dökülen
Altın leylâk

(*Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine, Şiirler IV, s.49-50*)

Zerre zerre dağılan şehir. Üstü örtülen güzellik

Sezai Karakoç, içerisinde damla damla biriktirdiği İstanbul'un zerre zerre dağılmasına adeta isyan eder. İstanbul'un 21.yy'daki durumunu kültüründen, kentleşmesine; içerisinde yaşayan insanlarından, tüketimin merkezi haline gelişine düzyazılarında da kimi zaman ele alan şair;

"Her büyük şehir bir insan şeklinde düşünülürse, herhâlde en aydınlık yüzlüsü, en sevimlisi, en derini, en cazibi İstanbul olurdu. Biz İstanbul'u İstanbul olmaktan çıkarmak istedik. İstanbul'u mesajsızlandırdık. Onu herhangi bir büyük şehir yapmak için elimizden ne geliyorsa yapıyoruz. İstanbul'u İstanbulsuzlaştırıyoruz. Gittikçe İstanbul'la aramıza buzlu bir cam giriyor" (Karakoç 1975: 109).

demekte ve bir önceki bölümde dikkat çekmeye çalıştığımız İstanbul'un bir medeniyet şehri olma özelliğinin modern insan tarafından üstünün örtüldüğünü işaret etmektedir. Zamanın, mekânın ve beni etrafında toplaşan nesnelere için boşaltan bu insan, *var olmayı düşünme* sınırının çok uzağında yaşadığı için İstanbul'un da kıymetini bilememektedir.

Karakoç, 7 bölümden oluşan "Ayınlar" adlı uzun şiirinde sözünü ettiği *algı biçimi* üzerine imajinatif değeri yüksek söyleyişlerde bulunur. *Nerede Kent'i ve ölüleri havaya dağıtan İsrail sûrları, güller?* diyerek başlayan bu şiirin aşağıya alıntılatacağımız 2. bölümünün giriş kısmı bu *algı biçiminin* çerçevesini net bir şekilde ortaya koymaktadır:

Toprağı fazla terk ediyoruz artık
Trenlerle otobüslerle otomobillerle
Yerden ayağını kesmiş uçaklar ve helikopterlerle
Özüne aykırı devinmelerle
İyice yorgun yeryüzü
Dinlenmesiz
Kışsız ve baharsız
Yazsız ve sonbaharsız
Tekdüze cehennemler ve yapay cennetler titreyişinde
(*İkinci Ayın, Şiirler V, s.16*)

Toprağı fazla terk etmek aynı zamanda topraktan yaratılmış olan insanın özünü de terk etmesi; insaniliğinden uzaklaşması demektir. Tekniğin, kent'e ait günübirlik kazanımların ve sahiçilikten uzak ha-

yatların yabancılaşarak yaşadıkları bu *tekdüze cehennem* ya da *yapay cennetler*, Karakoç'un dünyasında olumlu hiçbir anlam alanı bulamaz. "Denizin Kentini Yaktım" adlı şiirinde şair, sözünü ettiğimiz terk edilmişliği yaşayan İstanbul'un son yüzyıldaki durumu karşısında bu şehirden kurtulmak ister ve İstanbul'un *kendi sesine* dönmesi için şöyle yakarır:

Denizin kentini yaktım
Vızıldayıp duran kafamın ortasında
Denizin kentini yaktım
Hurma şırıltılarıyla
Denizin kentini yaktım
Beni çocukluğumdan koparan
Denizin kentini yaktım
Bir kent kadın kabuklarından
Denizin kentini yaktım
Miras kalmış bir alevle
Denizin kentini yaktım
Veli ağaçlarla kalbi atan mermerle
Tanrıyı anarak kalbi atan
Cami sütunları boğdu
Sararmış gözyaşlarıyla
Kararmış denizin kentini
İstanbul ey sevgili şehir
Dön dön karadan gelen sesime
Son veren zaman yatırında
Denizden getirilen biçimine

(*Denizin Kentini Yaktım*, Şiirler IV, s.40-41)

Denizle özdeşleştirdiği İstanbul'u Karakoç'un bu şiirde *çocukluğu* ile bir arada anıyor olması dikkat çekicidir. Çocukluk ve gençlik yıllarını İstanbul'un dışında geçirmiş olan şair, bu şehri çocukluk anılarına ev sahipliği yapmış bir mekân olarak değil *çocukluğun* metaforik anlamda karşılık geldiği anlam değerleriyle ele alır. Dolayısıyla İstanbul, Sezai Karakoç için *ilk karşılaşma* demektir. *Masumiyet* demektir. *Sahicilik* demektir.

Bu kentin sahip olduğu metafizik ve maddi değerlerin tahribine yönelik uzanan her el aynı zamanda şairin de masumiyetini zedelemek-

te ve Karakoç, çarşısından pazarına, denizinden insanına varıncaya dek kendini *yabancı* hissettiği bu ortamdan bir an evvel;

(...)

Ey gönüllerin en yumuşağı en derini

Sevgili

En sevgili

Ey sevgili

Uzatma dünya sürgünümü benim

(*Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine*, Şiirler IV, s.54)

diyerek *sevgilisine* kavuşacağı anı beklemektedir.

Kaynaklar

Bachelard, Gaston (1996), *Mekânın Poetikası*, (çev. A. Derman), Kesit Yayınları: İstanbul.

Karakoç, Sezai (1975), *Farklar*, Diriliş Yayınları: İstanbul.

Karakoç, Sezai (2000), *Hızırla Kırk Saat – Şiirler III*, Diriliş Yayınları: İstanbul.

Karakoç, Sezai (2003), *Ayinler/Çeşmelere – Şiirler V*, Diriliş Yayınları: İstanbul.

Karakoç, Sezai (2003), *Alınyazısı Saati – Şiirler VIII*, Diriliş Yayınları: İstanbul.

Karakoç, Sezai (2005), *Şahdamar, Körfez, Sesler – Şiirler II*, Diriliş Yayınları: İstanbul.

Karakoç, Sezai (2005), *Zamana Adanmış Sözler – Şiirler IV*, Diriliş Yayınları: İstanbul.

Karataş, Turan (1998), *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Kaknüs Yayınları: İstanbul.

Simmel, Georg (2005), *Şehir ve Cemiyet* içinde, "Metropol ve Zihinsel Yaşam", (çev. A. Aydoğan), İz Yayınları: İstanbul.